

Karaffa Gyula

Csak úgy beszólok...

Hogy miért is írtam meg ezeket a rövid történeteket? A magyar szólás- és közmondáskincs hatalmas, több tízezret tart számon az O. Nagy Gábor által szerkesztett *Magyar szólások és közmondások* című kötet. Ám szólásaink legtöbbször eredete, kialakulása a múlt homályába vész. Hogy alakult ki egy szólás? Mi lehetett az eredeti története? Ki, mit és mikor mondott, csinált, hogy abból szólás vagy közmondás lett? Ezek a kérdések foglalkoztattak akkor, amikor hozzákezdtem ehhez a számomra igen kedves feladathoz. No és az, hogy a magyar nép szokásait, szavait, használati tárgyait, munkájának eseményeit vagy egy-egy feledésbe merülő kifejezést újra az emlékezetbe idézzek. Célja és feladata vállalkozásomnak az is, hogy ízesen, a humor eszközeivel szórakoztasson, hogy szórakozást jelentsen a mai korban kialakultak mellett (TV, házimozis, plázák stb.) a mese, a népszokások, a magyar nyelv. Kihangsúlyozom, hogy a történetek kitaláltak, fantáziám születtei. Viszont ragaszkodtam a szólások eredeti módban történő idézéséhez, azok a *Bejött neki, mint Balognak a gyereknap...* kivételével mind megtalálhatók a már fentebb említett kötetben. A mesékhez a színes illusztrációkat Riss Teréz rajzolta nagy élvezettel és nagy kitartással. Rajzait (két kivétellel) csupán azért szerkesztettem a kötet végére, mert nem akartam, hogy egy meséhez egy helyen több illusztráció is legyen. Így a tollrajzokat tettem a mesék mellé, amiket Krasznainé Konczili Éva készített ugyanilyen szeretettel. Mindkettőjüknek köszönöm munkájukért. Önöknek pedig, Kedves Olvasók, jó szórakozást, kellemes kapcsolódást kívánok. És azt, hogy használják is az esetleg megtetsző szólást egy-egy adott esetre, hogy nyelvünk értékeit újabb és újabb generációk szeressék és tartsák meg!

Vastag abrosz?

No, vót eccer egy gazdag ember. De az olyan gazdag vót, hogy az asztala alatt élhetett vóna egy egész egércsalád gyerekestül, unokástul, nagyszülőstül, ha élt vóna. De nem élt. No, ez a gazdag ember járt-kelt a piacon, no, tanálkozott egy régi katonacimborájával. Megörültek egymásnak, oszt aszongya a gazdag ember, gyere el hozzánk vacsorára, te, mindenféle jóval várlak majd tégedet, csak enni-inni kell, semmi egyebet. No, a cimborá el es fogadta a meghívást, oszt elment a gazdag emberhez. Hát, vót ott olyan gyönyörűség abba' a házba', hogy a szeme es káprázott belé. Hát, vót ott arany, ezüst garmadával, még a cipővakaró es aranybul vót, még a kutyája es ezüstházba lakott vót. No, leülnek az asztalhoz, hát hozza a szógáló a vacsorát, oszt teszi az asztalra. Hát nem vót az egyéb, csak a tegnapi puliszka, de csak úgy, semmi nélkül, fakalánnal. Hát rágják, hát falatozzák, osztán aztat mongya a gazdag ember, no, hogy ízlik az ennivaló? Azt mongya a katonacimborája, hát ahhoz képest, amit a háborúba' ettünk, ahhoz képest ez felséges eledel, ízlik. No, akkor egésségedre az ételt, cimborá, mostmán akkor igyunk es. Azzal tótött a kupákba, de olyan

bor vót, akár az ecet. Isszák csak, kortyolgattyák, oszt azt mongya a gazdag ember, no, hogy ízlik a borom, cimborá? Hát, azt mongya a cimborája, a régi szenvedéseinkhez képest, ami vót a háborúba', e' nagyon es jó. No de, hát így gazdúttál te meg, te gazdag ember, a hasadon meg a fukarságodon. Hát. No, azóta mongyák a magyarok, hogy:

„Vastag abrosz, vékony ebéd.”

Tessék-lássék?

Vót eccer egy falu erre, azt sem tudom, merre, de, hogy szent emberek lakták, mindenki elhiggye! Ha megszólalt a harang, mind keresztet vetett, ha kereszt előtt ment egy, térdre ereszkedett. Itt élt Antal es, no, nem az, aki kapus, ez egy kicsikét többet vót kapatos. Húsvét közeledett, böjti szelek gyűltek, a mi Antalunk gondolt egy merészet, elhatározta hát Jézusunk kedvéért, három napig nem eszik, megtartja a böjtjét. No, úgy es tett. Eltelt az első nap reggele früstök nélkül, máris morgott a mi Antalunk bendője, akár a láncos kutya. Eltelt a dél es ebéd nélkül, úgy brummogott a bendője, akár a vásári táncos medve. Eltelt a délután uzsonna nélkül, de már az a bendő olyat szólt, akár a mozsárágyú. Meg sem várta a vacsoraidőt, elege lett már ebből a sok hasonlatból, kiment a kamrába, és belekapott minden ehetőbe. Telerakta hasát minden földi jóval, kolbásszal, sonkával, földimogyoróval, s hogy egy hasonlatot újra megengedjek, mosolyogni kezdett, akár egy kisgyermek. Így ment el Antalunk az éjféli misére, a sok böjtölő közt beült a főhelyre. Arcán az ige szent tüze világolt, ima adta neki a legtáplálóbb tápot. De, ahogy a kinti szelek bömböltek a háztetők felett, a mi Antalunk bendőjében es vihar kerekedett. Nem bírta sokáig ezt a nehéz terhet, kinyitotta száját, s akkorát böffentett, majd lefújta helyéről az ol-táriszentséget. Azóta mondják a magyarok az álszent emberre, hogy:

„Tessék-lássék, hogy Antal is böjtöl.”

Szaporodik?

Valahun a nagy Magyarországon élt egyszer Egyszeren egy egyszeri asszony. No, mivel szeretett vóna gazdulni, hát vett a hetivásáron tíz kis zсібát, pelyheseket, hangosakat, éhesekeket, arra gondolva, hogy milyeneket fognak azokbul a zсібákból falatozni majdan, ha nagyra nőnek, meg mennyi pénzt hoz majd a májuk a piacon. Hazavitte őket a vesszőkosarába, oszt egyenesen a konyhába ágyazott meg nekik a kisdikóba, jó meleg szalma között. Cseperedtek es a zсібák, hogyne cseperedtek vóna, mikor a gazdasszonyuk a szájában forgatta meg nekik az ételt, úgy szerette őket. No, de mán csak-csak eljött az idő, mikoron kinőtték a konyhai dikót, oszt ki es tette mindet az ólba, a hátsó udvarra. Összecsődítették a sok népeket a zсібák, mind látni akarta az egyszeri asszony szerencséjét. Meg es köpködte mind után azokat a zсібákat, nehogy véletlenül vagy akarattal a szemmelverés esete forogjon fenn. Csak nőttek a zсібák, csak tollasodtak, mán a szárnyuk végít es le kellett vágni, el ne re püljenek. Hát, egyszer egy reggelen mire kelt a Nap! Csak kilenc zсібát számolt

az asszony. Róka járt a kertek alatt, az vihette el talán. Igaz, Tádé cigány purdénak igencsak fényesedett a szája azon a reggelen, de ha nincs bizonyíték, nem áll a vád. No, mire megérettek vóna a zsidák, akármit es csinált az egyszerű asszony, csak elkopott mind az ólbul, kárba ment az egész munkája. No, az ilyen s hasonló esetekre mongyák a magyarok, hogy:

„Szaporodik, mint az egyszerű asszony zsidája.”

Sokba kerül?

Élt eccer egy vándorlegény, Sima Gerő vót a neve. Ki tudja, mióta s mért vándorolt, de mán a huszadik bocskorát es elnyütte vót. Azt se tudta senki, van e fija, bornya, apja, anyja, kedvese, olyan világcsavargója vót, de meg kell mondani, hogy dógos, rendes ember vót azért. Amerre járt, mindenütt megdógozott a betevő falatért, a ruhájért, bocskorért. Értett mindenhez. Amihez ú nem értett, ahhoz nem es vót érdemes érteni. Tudott kerítést rakni, birgéket körmozni, farkast csapdázni, fát hasogatni, oszt szerették es a gazdák, meg az egyedül élő asszonyszemélyek. Azokhoz es értett, na. Egyszer elvetődött egy faluba a hegyek alatt, fekete mócok lakták azt, oszt betért a vendégfogadóba. No, azt mongya a fogadós néki, hát, kedves vendég, tessék csak, tessék, üljön le minálunk, tegye le a kalapját, oszt falatozza csak, amit lát, ami jólesik, mert inentül az én vendégem. No, vót az asztalon egy korsó finom forrásvíz meg egy nagy tál túrós lepény. Hozzákezdett Sima Gerő a lepényhez, igen haraptatta magát az a sütemény, oszt, mivel éhes es vót, mind megette, egyet se hagyott. Reá ivott egy pofa forrásvizet, megsimogatta a hasát, oszt jólesően hátradólt, várta az estét. Eccer csak odasirül hozzá a fogadós, hogy most mán csak fizesse meg a fogyasztását, vót egyszer egy tál túrós lepény, meg a szék asztalostul, az összesen annyi, mint egy aranypéncz. Meglepődött Sima Gerő, no, fogadós, mongyad, hát akkor mi vót ingyért az invitálásodbul? Hát a korsó víz, te vándorlegény. Oszt, ha nem akarod, hogy hívjam a policájt, hát fogjad csak azt a kisfejszét, oszt ezen a héten összeaprítod a téli tüzelőmet. No, fogta es Sima Gerő a kisfejszét, oszt aprította a fekete mócna a téli tüzelőt. Elmesélte később ezt az esetit másoknak es, oszt azóta mongyák széles nagy Magyarországon a gyanúsan ingyen jött dógokra, hogy:

„Sokba kerül, mint Sima Gerőnek a túrós lepény.”

Ő is fel van?

No, vót egy falu, Nemtudomhon. Vót ott minden abba' a faluba', vót bót, vót orvos es, vót patika es, csak mán az emberek vótak egyre kevesebben, mert a fijatlok elmentek, ki erre, ki arra, szerencsét próbálni, aki maradt, a' meg lassacsckán megöregedett, oszt meghótt. Munka alig akadt, aki dógozott, el kellett járjon a nagyvárosba vagy a határon túlra. Vót ebben a faluban egy korcsmáros, a Csúri Ferkó. Igen rendes ember vót ez, hozomra es lehetett nála inni, ki amennyit csak akart. Tudta a Ferkó, hogy úgyse menekül el senki, aki hozzá jár, oszt a miniszterelnökünk dicső fővárosunkbul minden hónap elején

küldi követeivel az a hónapra esedékes járandóságot azoknak es, akik semmit se csányanak egész álló napokon. Úgy hitták ezt a járandóságot, hogy segély. Csúri Ferkó igen hűségesen felrótta a tartozásokat az ajtófélfájára, oszt ilyenkor csak reá kellett nézzen, oszt menten tudta, ki mennyivel tartozik. Ki es fizette az adós a tartozását ilyenkor, oszt ihatott tovább hozomra. Jól ki vót tanálva ez a rendszer, na! Vót egy nagyszájú ember itten, aki ha mán ivott egy-két kupicával, rögtön elkezdett hóbörögni, hogy ú milyen okos, hogy ú milyen tehetséges, hogy üt meg fogják fogadni a következő választáson képviselőnek, hogy ú olyan gazdag, megvesz a faluban mindenkit kilóra. No, ennek az embernek mondták először, s azóta minden dicsekvőre azt mongyák a magyarok, hogy:

„Ő is fel van a Csúrinál az ajtóra pingálva.”

Megszentelték?

Eccer régen, mikor még nem csináltak Kabán semmibül cukrot, amikor még Ladánybul járt ki hozzájuk a pap, no, akkor igen jó emberek éltek a faluba'. Tavaszodott, húsvét közeledett, mán egyre melegebb vót a verőfény, tojtak mán a tyúkok es, oszt vót kukó, hát festettek es az asszonyok, lányok a locsolódóknak olyanokat, hogy kézbe venni es félős vót, nemhogy még összeütni. Minden portán a templomi szentelőre készülődtek, főzték a sonkát, kolbászt, kelesztették a húsvéti kalácsot, fűtötték a kemencét, hagymahéjba' színezték a falatozni való tojásokat, palackozták a rózsavizet. A lányok, asszonyok legszebb ruháikat készítették, keményítették, szoknyáikba ezer ráncot vasaltak, hajjukba pántlikát fontak a nagy örömbé'. Úgy ragyogott az arcuk, akár az a szép, fényes Nap! Hiába, a tavasz mán csak ilyen, még a halott es mozgolódik a sírjába', ahogy a mi Urunk, Jézuskrisztus es tette vót a harmadik napon. No, eljött a szentelő ideje. Mindenki bepakolta a szentelnivalókat a vesszőkosarába, letakarta egy szépen hímzett kendővel, oszt elindultak a templom felé, tisztán, szépen, mosolygósan. Hát, vót egy magányosan élő ember es Kabán, no, az es bepakót, de a nagy hajlongásba' észre sem vette, hogy a fejrül a sipkája es beleesett a szentelnivalók közé. Letakarta a kosarát, oszt elvitte az es a pap elibe. Körbejárt a pap, végighintette a szenteltvizet a kaskák fölött, meg vót mán szentelve az az élelem, lehetett enni. No, hazamegy a mi emberünk, kipakol, oszt lássa ám, hogy a sipkája es megszentelődött. No, nem es merte a fejire venni azután, kitették azt es a templomba a többi ereklye mellé a falra. Azóta állnak hajadonfótt a húsvéti szentelők a templomudvarba a férfiak, oszt azóta fogják a kezükbe a sipkájukat, oszt azóta mondják a magyarok, hogy:

„Megszentelték, mint a kabaiak a sipkát”